

OD REDAKCJI

W numerze tym przedstawiamy czytelnikom artykuły, wynikające z bogatej dyskusji na konferencji pod patronatem Prezydenta RP, organizowanej we współpracy z Biurem Bezpieczeństwa Narodowego w Pałacu Prezydenckim, zatytułowanej *Zagrożenia globalne barierami rozwoju*. Po wprowadzeniu Przewodniczącego Komitetu Prognoz, Michała Kleibera, w artykule *Mysł przewodnia konferencji „Zagrożenia globalne barierami rozwoju”*, są to artykuły:

Jerzy Kleer w artykule *Globalne zagrożenia: próba identyfikacji* analizuje zagrożenia globalne, które charakteryzują się powszechnością, wzrostem intensywności, procesami kumulacyjnymi, oraz wizualizacją. Zagrożenia globalne zostały podzielone na trzy grupy: zagrożenia światowe (brak ładu światowego, sprzeczność między globalizacją a interesami państw narodowych, niezdolność czasowa dostosowania się człowieka do tempa zachodzących zmian); zagrożenia podstawowe (kryzys kapitalizmu w sferach: polityczno-ustrojowych, ekonomicznych i społecznych oraz zmiany demograficzne); zagrożenia przetrwania (podaż surowców, niszczenie środowiska, rynek pracy, postęp techniczny, powstawanie megamiast). Wnioski koncentrują się na przyczynach nieefektywności dotychczasowych rozwiązań oraz wizji możliwych zmian systemowych.

Stanisław Koziej w artykule *Identyfikacja zagrożeń globalnych dla bezpieczeństwa międzynarodowego* przedstawia przegląd i identyfikację zagrożeń globalnych z perspektywy bezpieczeństwa międzynarodowego; do zagrożeń takich zalicza proliferację broni masowego rażenia, terroryzm oraz cyberzagrożenia. Artykuł omawia też wyzwania, które – inaczej niż zagrożenia – stwarzane są raczej przez partnerów i sojuszników niż przez przeciwników.

Janusz Onyszkiewicz w artykule *Główne zagrożenia dla Polski w wymiarze wewnętrznym* przedstawia przegląd zagrożeń dla Polski w wymiarze wewnętrznym, analizując zagrożenia w dziedzinie społecznej, gospodarczej, ochronnej oraz obronnej. Podkreślone jest, że można wręcz mówić o coraz do kuczliwszych „klęskach żywiołowych w sferze społecznej”.

Zbigniew Strzelecki w artykule *Główne zagrożenia dla Polski* podkreśla, że Polska nie stanowi centrum, a w przyszłości zapewne peryferie kapitalizmu. Za główne zagrożenie globalne uznaje się kryzys demograficzny, z różnymi konsekwencjami – starzeniem się społeczeństw itp. Innymi zagrożeniami są kurczące się zasoby pracy, masowe migracje, zagrożenia przełomu cywilizacyjnego związanego z rewolucją informacyjną, niedostatki polskiego systemu edukacji i badań, zmiany w środowisku naturalnym i możliwość zagrożenia trwałego rozwoju.

Katarzyna Żukrowska w artykule *Metodologia badań nad zagrożeniami globalnymi* przedstawia skrót wystąpienia na konferencji „Zagrożenia globalne

barierami rozwoju”. Omawia on najpierw podstawy metodologii interdyscyplinarnych badań naukowych, a następnie – metodologii badań zagrożeń globalnych.

Andrzej P. Wierzbicki w artykule *Metody identyfikacji zagrożeń przyszłości* przypomina najpierw podstawowe ustalenia metodologiczne dotyczące *możliwości przewidywania* oraz charakteru *metodologii przewidywania*, a następnie koncentruje się na przykładach i metodach przewidywania zagrożeń przyszłości. Jeden z wniosków dotyczy zagrożeń trwałego rozwoju wynikających z narastającej prędkości zmian oraz sposobów im zapobiegania, m.in. poprzez zdefiniowanie nowych praw człowieka po rewolucji informacyjnej.

Leszek Kuźnicki w artykule *Najważniejsze zagrożenia dla Polski* przedstawia listę oraz krótką charakterystykę najważniejszych zagrożeń dla Polski zaczynając od zagrożeń wewnętrznych a kończąc na zewnętrznych. Artykuł zwraca też uwagę na ogólny niedostatek myśli strategicznej w Polsce. Jednym z wniosków jest powtórzenie dawnego postulatu Komitetu Prognoz PAN o powołanie instytutu badań strategicznych.

Paweł Kozłowski w artykule *Konflikty określają zagrożenia* przedstawia listę siedmiu konfliktów o zasięgu globalnym, z których wynikają zagrożenia dla świata i Polski.

Po tych artykułach charakteryzujących różne podejścia do zagrożeń globalnych i dla Polski, w numerze zamieszczamy jeszcze dwa artykuły o roli i charakterze megatrendów przyszłości. Są to:

Konrad Prandeki w artykule *Rola megatrendów w przewidywaniu przyszłości* zauważa, że megatrendy, jako zjawiska analizowane w długim okresie, są obarczone ryzykiem błędu. W obecnych czasach, charakteryzujących się dużą zmiennością oraz kryzysami przewidywanie trendów w perspektywie kilkunastoletniej wydawało się być mało adekwatnym. Jednakże nadal jest ono zasadnym zarówno z punktu widzenia państwa jak i przedsiębiorstwa. Wynika to z ich dużej przydatności do określania przyszłych potrzeb społecznych a tym samym kierunków modernizacji państwa i rozwoju innowacyjności. Informacje uzyskiwane na podstawie analizy megatrendu mogą być przydatne w wielu sferach działalności, np. projektowaniu produktów, produkcji, marketingu, usługach i transporcie. Prawidłowe zdefiniowanie megatrendu oraz jego opisanie z uwzględnieniem otoczenia i kontekstu kulturowego daje szansę na trafną analizę jego przebiegu w przyszłości. Jednakże zawsze należy pamiętać, że trend może ulec zmianie. Z tego powodu wskazany jest okresowy monitoring otoczenia, a w szczególności czynników wchodzących w interakcję z badanym zjawiskiem.

Mirosław Wawrzyński w artykule *Urbanizacja, komunikacja lotnicza, cyfryzacja człowieka – kluczowe megatrendy zmian XXI w.* zauważa, że świat XXI w. będzie podlegał trzem ewolucyjnym megatrendom: urbanizacji, rozwojowi komunikacji lotniczej oraz cyfryzacji/usieciowieniu człowieka. Nie miały one analogii w wiekach poprzednich. Z tymi zmianami nastąpi przesunięcie centrów gospodarczych i politycznych w kierunku Azji. Powyższym zmianom będzie towarzyszyło osiem kwestii społecznych dziejących się jednocześnie w krajach rozwiniętych i rozwijających się. Może je uszeregować według nastę-

pujących zagadnień: dostępu do pracy; bezrobocia; przyszłości dzieci; opieki nad starszymi; światowych spekulacji finansowych; środowiska naturalnego; zdrowia i chaosu kulturowego. Świat XXI w. będzie szybszy, mniej pewny i mniej stabilny. Wymaga to przebudowy instytucji państwa oraz stworzenia globalnych instytucji nadzoru i kontroli, gotowych do szybkiej interwencji w nagłych, turbulentnych wydarzeniach. Rozwiązania instytucjonalne, wiedza oraz doświadczenia wypracowane w poprzednich stuleciach będą miały niewielkie zastosowanie w XXI w.

W części *Ze świata* zwracamy uwagę Czytelników na narastające w skali światowej problemy społeczne: nierówności, nietrwałości pracy, bezrobocia, lokalnego starzenia się społeczeństw, itp., oraz pojawiające się postulaty poszukiwania nowych idei dla rozwiązania tych problemów.

Numer kończy *Kronika* niedawnych prac Komitetu Prognoz „Polska 2000 Plus” przy Prezydium PAN.

Zespół Redakcyjny

EDITORS NOTE

This issue contains papers addressing two themes. One of the is the theme of *Global Threats as Barriers of Development*; we present nine papers written after the conference on this theme organized under the protectorate of the President of Polish Republic with the cooperation of the National Security Bureau on October 23, 2012. Another theme is the concept and importance of megatrends in future studies; we present two papers contributing to this theme.

Michał Kleiber in his paper *The Guiding Idea of Global Threats as Barriers of Development* describes the reasons for choosing this theme.

Jerzy Kleer in his paper *Global Threats: an Attempt of Identification* presents an attempt to identify global threats characterized by universality, increase of intensity, cumulating processes and visualization. Global threats are subdivided into three groups: worldwide threats (lack of global governance, conflict between globalization and the interests of national states, difficulty of fast adaptation of people to the speed of contemporary changes); fundamental threats (a crisis of capitalism in the political and institutional, economic and social spheres, and demographic changes), survival threats (supply of raw materials, pollution of environment, labour market, technological progress, emergence of megacities). Conclusions concern the reasons of inefficiency of previous solutions and a vision of possible systemic changes.

Stanisław Koziej in the paper *Identification of Global Threats for International Security* presents a review and identification of global threats from the perspective of international security; to such threats belong proliferation of weapons of mass destruction, terrorism and cyber-threats. The paper discusses also challenges to security that – otherwise than threats – are created by partners and allies, not by enemies.

Janusz Onyszkiewicz in the paper *Main Threats for Poland in an Internal Dimension* presents a review of threats of Poland in an internal dimension, with an analysis of threats in social, economic, protective and defense spheres. It is stressed that we can today speak even about increasingly intemperate elemental social catastrophes.

Zbigniew Strzelecki in the paper *Main Threats for Poland* stresses that Poland is not a central country of the capitalist system and will possibly develop into its periphery. The paper identifies, as the main global threat for Poland, the demographic crisis with diverse consequences, such as ageing societies, etc. Other threats are shrinking reserves of labour, mass migrations, threats of

civilization turn resulting from informational revolution, shortages of Polish system of science and education, changes in natural environment and the possibility of threats to sustainable development.

Katarzyna Żukrowska in her paper *Methodology of Research on Global Threats* presents first fundamentals of methodology of interdisciplinary scientific research, later – of methodology of research on global threats.

Andrzej P. Wierzbicki in the paper *Methods of Identification of Future Threats* recalls first fundamental methodological findings concerning *the possibility of prediction* and the character of *methodology of prediction*, and then concentrates on examples and methods of predicting future events. One of the conclusions concerns the threats of sustainable development resulting from the growing speed of changes and the ways of counteracting these threats, e.g., by defining new human rights after informational revolution.

Leszek Kuźnicki in the paper *Important Threats for the Development of Poland* presents a list and a short characteristics of most important threats for the development of Poland, starting with internal or local threats and finishing with global threats. The paper draws also attention to the weakness of strategic thinking in Poland. One of the conclusions is the repetition of old postulate of the Committee of Future Studies of P.Ac.Sc. to create an institute of strategic studies.

Paweł Kozłowski in the paper *Conflicts Determine Threats* presents a list of seven conflicts of global scale, resulting in threats for the world and Poland.

The next theme – the concept and importance of megatrends in future studies – is discussed in two papers.

Konrad Prandecki in the paper *The Role of Megatrends in Forecasting Future* maintains that megatrends, as phenomena of long duration, related to the risk of errors. In recent time, characterized by fast changes and crises, forecasting trends for over a dozen of years seemed to be inadequate. However, it is still justified to predict megatrends, both from the perspective of a state and an enterprise. Megatrends are useful as ways of defining future social needs, thus also the directions of modernisations of a state and the development of innovative economy. Diverse information obtained from an analysis of a megatrend might be useful in many areas of activity, e.g., in designing products, production, marketing, services and transportation. A correct definition of a megatrend and its description in a given environment and cultural context gives a chance of a correct analysis of future developments. However, we must remember that a trend can change in the future. Therefore, it is necessary to repeat a monitoring of environment, in particular of its aspects related to the analysed phenomenon.

Mirosław Wawrzyński in the paper *Urbanization, Air Transportation, Digitalization, Human Networking - Key Megatrends in the Twenty-First Century* presents the opinion that the world of the twenty-first century will be subject to the three evolutionary megatrends: urbanization, development of air transport and digitalization or human networking. They had no parallel in previous centuries. These swaps will shift economic and political centers in the direction of

Asia. This change will be accompanied by eight social issues happening at the same time in the developed and developing countries. Can be ranked according to the following issues: access to jobs, unemployment, the future of children, care for the elderly, the world of financial speculation, the environment, health and cultural chaos. World of the twenty-first century will be faster, less secure and less stable. This requires the reconstruction of state institutions and the creation of global institutions for supervision and control, ready for rapid intervention in emergency of turbulent events. Institutional arrangements, knowledge and experience developed in previous centuries will be of little use in the twenty-first century.

In the section *From the World* we draw the attention of our Readers to the growing world-wide importance of social problems – of inequality, impermanence of work, unemployment, local ageing of societies etc., and to the emerging postulates of finding new ideas of solving these problems.

This issue is concluded by sections *Chronicle*, and *New Publications of the Committee*.

The Editorial Board